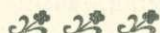

zőbb esetben is — a tarolás és az új erdő záródása közé esnek, az alsóbb vidékeket katasztrófális és évtizedekre kiható áradások ne sújtsák.

Ezt tartom a legfontosabb tanulságnak, amelylyel a Svájc erdőgazdasága hazánknak szolgálhat.

Az üregi nyul elszaporodása.

Irta: *Matusovits Péter* kir. erdőfelügyelő.

Az üregi nyul (*Lepus cuniculus*) a pozsonyi kir. erdőfelügyelőség területében, különösen Nyitra és Pozsony vármegyében oly veszélyes módon szaporodott el, hogy úgy az erdő-, mint a mezőgazdaságban okozott óriási károsításai miatt több birtokos hatósági intézkedést kért e káros vad pusztítására.

Mielőtt azonban ezekre áttérnék, a kárttevő leírását adom. Az üregi — másképen tengeri nyul, kis nyul, kinigli (*Lepus cuniculus*) a rágcsálók (*Rodentia*) rendjéhez, a kettős fogú rágcsálók (*Duplicidentata*) alrendjéhez, a nyulfélék (*Leporidae*) családjához tartozik. Az állat teljes hossza 40 *cm*, amiből 7 *cm* a farkára esik. Sulya 2—3 kilogramm. Testét sötétbarna bunda fedi, mely fölött sárgásbarnába, elől vöröses-sárgába, a törzs két oldalán s a czombokon világos rozsdaszínbe játszik. A hason, torkon és a czombok belső felén pedig fehérbe megy át. A nyak eleje sötét, rozsdasárga, felső része, valamint a tarkó egyszínű rozsdavörös. Akad azonban tiszta fekete példány is. Ilyen gróf Eszterházy Károly hitbizományi uradalmában a szentmártoni erdőben is lövetett. Az üregi nyul a mezei nyultól eltérőleg, fejénél rövidebb fülekkel bír, melyek előre lapítva nem érnek az orr csucsáig. Lábai közül az elülsők a mezei nyultól eltérőleg valamivel hosszabbak mint a hátsók. Füle hegye barnás-sötét és csak a széle fekete s ez a szín a fül belső szélén mélyebben ereszkedik alá, mint a külsőn. Farka a fej hosszának háromnegyede, felül fekete, alul fehér. Felső állkapcsa első zápfogának befelé csak egy kerekített éle van. A csontos szájpadrólás mögött fekvő nagy inyrés a zápfogak soránál nem szélesebb, holott a mezei nyulnál kétszer oly széles.

Az üregi nyúl megkövesedett csontjai Ausztriában a nussdorfi lőszben s Morvaországban a bronzkori lerakódásokban is találtattak. Ez bizonyítja, hogy ezen állat már a rómaiak bejövetele előtt vadon élt e tájakon.*) Plinius cuniculus néven említi. Aristoteles dasipusnak nevezi. Az ókori írók szerint Spanyolországból, Strabo szerint a Baleári szigetekről került Itáliába. Plinius szerint a Baleári szigeteken annyira elszaporodott, hogy tönkretett minden termést és éhínséget okozott. A szigetlakók Augustus császártól katonaságot kértek az üregi nyulak irtására. Ujabb időben betelepítették Ausztráliában és Uj-Zélandban, hol szaporaságával valóságos csapássá vált. Az ausztráliai kormány nagy díjakat tűzött ki az üregi nyul sikeres pusztítására. Uj Déli-Wales kormányzósága, mely a csapás elhárítására 18 millió koronát költött, 600.000 korona jutalmat biztosított annak, ki biztos szert talál fel az üregi nyulak kiirtására. Pasteur a baromfikolerabacilusokkal kísérletezett. Ausztráliában legujabban mérgezik.

Minthogy az üregi nyul a melegebb vidékeken öt hónap, a hidegebb vidékeken pedig nyolc hónap alatt ivarképes és évenként 6—7-szer poczkos, rendkívüli módon szaporodik. Igen fürge és igen óvatos állat. Szeret a napon sütkérezni. Páros életet él. A nőstény minden 5 hétben fiadzik. A kicsinyek száma 4—12 darab. Nem lehet csodálni, ha egy pár üregi nyul kedvező körülmények között egy év alatt 58 darabra és 4 év alatt Pennant szerint 1,274.840 darabra szaporodik. Husa izletes és olcsósága miatt a jelenlegi husinség mellett figyelemre méltó. Az üregi nyul táplálékát ugyanaz képezi, mint a mezei nyulét, csakhogy míg a mezei nyul sokkal nagyobb területeken él, az üregi nyul kisebb területeken és üregben lakik és szaporaságánál fogva csapásává lesz annak a vidéknek, ahol megtelepszik. Kártékony úgy a mező-, mint az erdőgazdaságra. Az erdőben a csemetéket évről-évre tövig rágja, a vastagabb törzseket körülgyűrűzi. Nem törődik vele akár lombfa, akár tűlevelű, akár bokor, akár fa. A felujtást teljesen megakadályozza. Nyitra vármegyében előfordul Szakolczától — Szenicze és Vágújhely — Nagytapolcsánytól lefelé, Pozsony vármegyében a Kiskárpátokat kivéve mindenütt. Leginkább szereti a homokos és az agyagos talajt, ahol könnyen készítheti el üregét. A sziklás,

*) Brehm állatvilága.

köves talajt nem kedveli. Sikon rendszeren elfoglalja a kissé kiemelkedő részeket. Igen gyakran, mint például a marhegg-bécsi vonalon a vasuti töltéseket, melyeket egészen aláaknáz.

Ellenségei az állatvilágból a menyét és görényfélék, a róka. A füles- és más baglyok és a ragadozó madarak. Betegségei közül igen gyakori a rüh, a hasmenés, a májmétely és a galandféreg. Hogy érzékenysége igen nagy a fertőző betegségekkel szemben is, azt bizonyítja a nyitrai közbirtokosság erdeje körül lévő földeken óriási mértékben elszaporodott mezei poczok pusztulásával való teljes pusztulása. Csakhogy, sajnos, ezen pusztulás ott a mezei nyulra is átragadt. Az üregi nyul mint rágcsló, fajrokonai az egerek, poczkok és patkányok, például nagyon érzékeny kell hogy legyen a tifuszbaczilussal szemben. Csakhogy irtása ily módszerrel aligha volna a mezei nyulak irtása nélkül fogatosítható. Ujabban Pozsony megyében és Nyitra megyében, ez utóbbi megyében Románfalun a gróf Andrássy György-féle hitbizományi uradalmi erdőben kértek hatósági beavatkozást az üregi nyulak tulszaporodása és óriási károsításával szemben. Ez utóbbi esetben a nagyméltóságú m. kir. földmivelésügyi miniszter ur 28354/1915. sz. rendelete alapján az egyidejűleg kirendelt m. kir. állami rovarügyi állomás adjunktusával, Bakó Gáborral tartottam helyszíni szemlét Románfalván. A gróf Andrássy György-féle hitbizományi uradalom románfalvi erdőbirtokának kiterjedése 497·36 kat. hold. Faneme: csertölgy, kocsántalan tölgy, gyertyán, szil, mezei juhar, nyár és ákác. Az erdő sarjerdőüzemben, 40 éves vágásfordulóban kezeltetik. Az évi vágásterület 12·43 kat. hold. Az üregi nyulak ide valószínűleg Nyitrából kerültek, hová őket a 90-es évek végén a nyitrai főgimnázium akkori tornatanára a nyitrai Rákóczi-dombon megtelepítette. A kérdéses hely köves lévén, az üregi nyulak tovább széledtek a szomszédos nyitrai közbirtokossági, püspökségi és székeskáptalani erdőbe. Az üregi nyulak a hitbizományi uradalmi erdőmester állítása szerint Románfalván mintegy 8 év óta szaporodtak el ijesztő módon és a Stariháj, Tomanháj és Miklósháj nevű tagokban fordulnak elő. Üregi nyultól mentes csakis a közvetlenül Románfalva község mellett fekvő Budaháj. A Starihájban lévő pótoltt vágásokban a tölgycsemetéket már évek óta mind lerágta. A csemeték teljesen elcsenevészedtek

és feltétlenül kipusztulnak. Még nagyobb a kár a Tomanhájban és Miklóshájban, hol az üregi nyulak a karvastagságu fiatalosokat is határozottan körülgyűrűzték. Ebből kifolyólag a törzsek legnagyobb része teljesen kiszáradt. A folyó év tavaszán többől ujra csak néhány hajtott ki.

Az erdőterületek bejárása alkalmával azonban igen kevés üregi nyulat találtunk. Oka ennek valószínűleg az óriási nagy szárazság volt, mely őket a mezőgazdasági földekre vonzotta, hol nedvdús répa, borsó, lóhere és egyéb zöld termesztvényekben széledtek el. Hasonló az eset a gróf Erdődy Imre-féle szomszédos hitbizományi erdőekben, hol az üregi nyulak a nagy szárazság folytán az erdőből teljesen eltűntek és lakóhelyüket a szántóföldekre tették át. Sőt vannak egyes vidékek például a már említett nyitrai közbirtokosság Nadró és Davarcsány nevű erdei, hol a mezei poczokkal egyszerre — itt azonban betegség következtében teljesen eltűntek, úgy hogy hirmondójuk sem maradt. Ezt valószínűleg a múlt évi esőzésekből kifolyólag fellépett betegségek okozhatták.

Miként már említettem, az üregi nyul szaporasága igen nagy, nagy tehát az általa okozott kár is.

Néhol ugyan a természet maga segít a bajon, ott azonban ahol ez nem következik be, irtását az embernek kell elvégezni.

Irtási módszerei: a fiataloknak az üregből való kiszedése, az öreg üregi nyulak állandó lelövése, a hajtás, lesből való lövés és a vadászmenyéttel való vadászat.

A fiataloknak az üregből való kiszedését ügyes munkások kézzel végezik. Az üregi nyul azonkívül hajtókkal vadászható. Gróf Erdődy uradalmában a hajtás végén csak úgy hemzseg a sok üregi nyul a vadászok előtt. Lesben este vagy kora reggel az erdő szélén vagy nyiladékokon lőhető az üregi nyul.

Nagyon kellemes szórakozást nyújt az üregi nyulnak vadászmenyéttel való vadászása. Azt a területet, melyen sok az üregi nyul, télen hó mellett hálókkal veszik körül. A megszelidített és szájkosárral ellátott vadászmenyétet aztán az üregbe engedik. A vadászmenyét az üregi nyulat kiüzi üregéből, mely azután vagy a hálóban marad, vagy lelövetik. Ez a vadászat gyakorolható nyáron is, de csak szabad terepen és ügyes vadász által, mert az üregi nyul igen fürge.

Ezen irtási eljárások mellett az üregi nyul izletes husa értékesíthető és mai viszonyok mellett, mikor egy üregi nyul például Románfalun 60 fillérrel lesz értékesítve, valódi jótétemény a népre.

Azonban irtható az üregi nyul, miként azt Ausztráliában teszik, mérgezéssel és kolerabacillus terjesztésével. Talán a tifusz-bacillussal is, miként ez az egéرنél és patkánynál sikerrel eszközölhető. De mert a mezei nyulra is átragadhat a betegség, nem ajánlható. Ajánlatos azonban a szénkénnel való irtás, mely külföldön is sikerrel járt. Ezt legjobb télen hónál foganatosítani. A lakott üreg szájába bedugunk 50 cm^3 szénkénnel áztatott rongyot. Az üreget elzárjuk földdel és hóval. Ily mennyiségű szénkénnel tapasztalat szerint megöli az üregi nyulat.

Románfalván ilyen kísérletezés lett javaslatba hozva a nagyméltóságú m. kir. földmivelésügyi miniszter urnak. Ezen irtás mellett azonban állandóan lőni is kell az üregi nyulakat és lehetőleg nyugtalanítani.

Tekintettel arra, hogy a vágások pótlása és a tisztások erdősítése célja az erdésznek arra is kell törekednünk, hogy vágásainkat oly fanemmel pótoljuk, melyet az üregi nyul nem bánt — ez az amerikai dió. Minthogy pedig a románfalvi hitbizományi erdő a galgóczi hegység nyulványait képező dombos vidéken fekszik — melynek legmagasabb csúcsa a Vederinorch 220 m -nyire van az Adriai-tenger szintje felett és a talaj mély, üde homokos agyagtalaj, agyag-, illetve homokkő felett — biztosra vehető, hogy az amerikai dió ott kitünően fog tenyészni. Ennélfogva az üregi nyul irtása mellett a fanemváltoztatás is ajánlható, ami az amerikai dióval annyival is inkább gazdaságos, mert nemcsak gyorsan nő és a fája kitünő, de mert — miként fentebb érintettem — a vad nem bántja.

Csakhogy ily irtási és fanemváltoztatási eljárásnak egyöntetűnek kell lenni és ki kell terjeszkednie az egész vidékre. Tehát a szomszéd erdőbirtokosoknak éppen úgy kell eljárniok a káros kis állattal szemben, mint azt a románfalvi uradalom fogja tenni, mert különben sikerre nem vezet.*)

*) Az amerikai diónak egész állományokban való tenyésztése ismét sok más tekintetben ütközhetik akadályokba, általános rendszabálynak tehát ez sem válhatik be.

